



UTLÅTANDE

Diariennr

KKO-HD/1100/2025

Givet

26.9.2025

TILL REPUBLIKENS PRESIDENT

HÄNVISNING

Justitieministeriets brev 14.8.2025 gällande ärendet nr VN/20585/2025

ÄRENDE

Ålands lagtings beslut 4.6.2025 om antagande av landskapslag om ändring av jaktlagen för landskapet Åland

UTLÅTANDE

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och anför som sitt utlåtande följande.

Allmänt

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av jaktlagen för landskapet Åland. Syftet med ändringarna är att åstadkomma en tillnärmning av de regler som styr jakten på vitsvanshjort, rådjur och älg. I landskapslagen har intagits bestämmelser som innebär att jakt på vitsvanshjort omfattas av samma tillståndskrav som gäller för jakt på rådjur och älg. I landskapslagen har även intagits nya bestämmelser om avgifter och besvär rätt samt gjorts ändringar i jaktlagens bestämmelser gällande påföljder för lagstridig verksamhet.

Landskapslagen berör landskapets myndigheter, jakt, allmän ordning och säkerhet samt natur- och miljövård. Landskapslagen reglerar även avgifter till landskapet. Enligt 18 § 1, 5, 6, 10 och 16 punkten självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i dessa frågor.

Lagstiftningsbehörigheten gällande rättskipning och verkställighet av beslut

I landskapslagen ingår bestämmelser som berör rättskipning och verkställighet av beslut. Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §§ samt i fråga om verkställighet av domar. Enligt 25 § 1 mom. självstyrelselagen anförs besvär över beslut som har fattats av myndigheter under landskapsregeringen hos Ålands förvaltningsdomstol.

Högsta domstolen förenar sig i den bedömning som Ålandsdelegationen i sitt utlåtande har gjort gällande 36 § 4 mom. och 54 § 7 mom. landskapslagen och anser att det faller inom landskapets behörighet att föreskriva att besvär över beslut som fattats av jaktvårdsföreningen eller examinatorn för jägarexamen får anföras hos Ålands förvaltningsdomstol.

I landskapslagen har intagits en ny 31 b § gällande besvärsrätt. Enligt paragrafens 1 mom. får en registrerad sammanslutning som har sin hemvist på Åland och vars syfte är att främja natur- eller miljöskyddet anföra besvär hos högsta förvaltningsdomstolen över landskapsregeringens beslut i sådana ärenden som avses i 28 § och 30 § 2 mom. landskapslagen. Besvär ska anföras skriftligen inom 30 dagar efter delfåendet av beslutet. Enligt paragrafens 2 mom. får ett beslut av landskapsregeringen verkställas trots att besvär har anförts över beslutet. Besvärsmyndigheten kan dock förbjuda verkställighet av beslutet.

Högsta domstolen konstaterar att riket enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har uteslutande behörighet att lagstifta om besvärsrätten (se även HFD 2025:36, punkt 49). Av 19 § 3 mom. självstyrelselagen följer att det i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kan upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Upptagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Om besvär rätt föreskrivs i 90 § rikets jaktlag, enligt vilken en registrerad lokal eller regional sammanslutning vars syfte är att främja natur- eller miljöskyddet har besvär rätt i ärenden som gäller dispens enligt 41 § jaktlagen och anmälningsförfarande enligt 41 b § jaktlagen. Enligt 13 § 2 mom. lagen om rättegång i förvaltningsärenden ska besvär anföras skriftligen inom 30 dagar från delfåendet av beslutet. Enligt 122 § 1 mom. lagen om rättegång i förvaltningsärenden får ett beslut inte verkställas förrän det har vunnit laga kraft. Enligt paragrafens 3 mom. får ett beslut dock verkställas trots att det inte har vunnit laga kraft om så föreskrivs i lag, beslutet till sin natur är sådant att det ska verkställas omedelbart eller verkställigheten med hänsyn till ett allmänt intresse inte kan skjutas upp. Huruvida beslutets natur eller ett allmänt intresse förutsätter att beslutet verkställs utan laga kraft ska prövas från fall till fall (se RP 29/2018 rd s. 190).

Till skillnad från 90 § rikets jaktlag begränsar 31 b § landskapslagen inte besvär rätten till registrerade lokala eller regionala sammanslutningar, utan förutsätter enbart att en i lagrummet avsedd sammanslutning ska ha sin hemvist på Åland. Till denna del överensstämmer landskapslagen således inte i sak med motsvarande stadganden i rikslagen. Eftersom rikets jaktlag inte innehåller bestämmelser om verkställighet av beslut, överensstämmer landskapslagen inte heller i sak med rikslagstiftningen till den del landskapslagen föreskriver att beslut av landskapsregeringen får verkställas trots att besvär har anförts över beslutet.

På ovan nämnda grunder anser högsta domstolen att 31 b § 1 mom. första meningen och 2 mom. första meningen landskapslagen inte har kunnat upptas i landskapslagen med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen. Bestämmelserna utgör därmed behörighetsöverskridningar. Eftersom den andra meningen i 1 och 2 momenten får sin betydelse av den första meningen i respektive moment anser högsta domstolen att paragrafen i sin helhet bör förordnas att förfalla.

Lagstiftningsbehörigheten gällande påföljder för verksamhet i strid med landskapslagen

I landskapslagen ingår även bestämmelser om påföljder för verksamhet i strid med landskapslagen. Enligt 68 § 2 mom. landskapslagen tillfaller viltet eller dess värde Ålands landskapsregering om någon har dödat eller fångat vilt i strid med landskapslagen under sådana förhållanden att annan inte hade rätt att tillägna sig viltet.

Enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt 27 § 22 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om straffrätt med undantag av vad som stadgas i 18 § 25 punkten. Högsta domstolen har tidigare konstaterat att rikets behörighet i fråga om straffrätt entydigt omfattar straffrättens allmänna del, till vilken hör bland annat brottsbegreppet och påföljderna, medan undantaget i behörighetsfördelningen i 18 § 25 punkten självstyrelselagen gäller enbart beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet (se högsta domstolens utlåtande 23.12.2015, OH2015/212).

Högsta domstolen anser att förverkandepåföljderna enligt 10 kap. strafflagen utgör en del av den allmänna straffrätten som faller under rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 22 punkten självstyrelselagen. Av 19 § 3 mom. självstyrelselagen följer att bestämmelser om förverkandepåföljder kan upptas i landskapslagen enbart till den del de i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag.

Enligt 80 § 1 mom. rikets jaktlag döms viltet eller dess värde förverkat till staten, om vilt har jagats i strid med bestämmelserna i jaktlagen eller i en förordning som utfärdats med stöd av den, utan att någon annan har haft rätt att jaga eller tillägna sig viltet. Viltets värde bestäms enligt 79 § jaktlagen. I övrigt skall 10 kap. 1–4 och 6–11 §§ strafflagen iaktas i tillämpliga delar. Enligt

nämnda kapitel i strafflagen innebär en förverkandepåföljd att den ekonomiska vinningen av ett brott eller annan i strafflagen föreskriven egendom döms förverkad till staten.

Till skillnad från rikets lagstiftning föreskriver 68 § 2 mom. landskapslagen att viltet eller dess värde tillfaller Ålands landskapsregering. Eftersom landskapslagen till denna del inte i sak överensstämmer med rikslagstiftningen, anser högsta domstolen att 68 § 2 mom. landskapslagen utgör en behörighetsöverskridning. Lagrummet bör därmed förordnas att förfalla.

Förhållandet mellan landskapslagstiftning och grundlag

Vid lagstiftningsgranskningen bör även tas ställning till förhållandet mellan den nu ifrågavarande lagstiftningen och Finlands grundlag, eftersom stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag utgör riksbehörighet enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen.

Landskapslagen bör bedömas med hänsyn till 124 § grundlagen, enligt vilken offentliga förvaltningsuppgifter kan anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter.

I 54 § landskapslagen överförs offentliga förvaltningsuppgifter till en examinator för jägarexamen som tillsatts av landskapsregeringen och en enskild aktör eller sammanslutning som landskapsregeringen anlitar för att anordna en i jägarexamen ingående vapenhanteringskurs. Högsta domstolen förenar sig i den bedömning som Ålandsdelegationen gjort och anser att paragrafen är förenlig med 124 § grundlagen.

Landskapslagen bör även bedömas med hänsyn till 80 § 1 mom. grundlagen, enligt vilken förordningar kan utfärdas med stöd av ett bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag. Bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag skall dock utfärdas genom lag. Enligt motsvarande bestämmelse i 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Riksdagens grundlagsutskott har i sin utlåtandepaxis (t.ex. GrUU 46/2010 rd och GrUU 17/2010 rd) konstaterat att 80 § 1 mom. grundlagen direkt begränsar tolkningen av bemyndigandebestämmelser i lag och krävt att sådana bestämmelser ska vara exakta och noggrant avgränsade.

I landskapslagen ingår förordningsfullmakter i 32 § 5 mom., 33 b § 3 mom., 36 § 6 mom. och 40 § 1 mom. Högsta domstolen förenar sig i den bedömning som Ålandsdelegationen gjort och anser att bestämmelserna är tillräckligt noga avgränsade och exakt definierade för att uppfylla de krav på delegering av normgivningskompetens som ställs i 80 § grundlagen och 21 § självstyrelselagen.

Därtill bör landskapslagen bedömas med hänsyn till 81 § 2 mom. grundlagen, som förutsätter att bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag.

Bestämmelser om avgifter ingår i 32 § 4 mom., 34 §, 36 § 5 mom. och 54 § landskapslagen. Vid fastställande av en avgifts storlek ska förutom de grunder som föreskrivs i landskapslagen även beaktas landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet. Högsta domstolen förenar sig i den bedömning som Ålandsdelegationen gjort och anser att grunderna för storleken av avgifterna är utfärdade genom lag så som avses i 81 § 2 mom. grundlagen.

Andra frågor

Till övriga delar anser högsta domstolen att det med beaktande även av Ålandsdelegationens utlåtande inte föreligger skäl till ytterligare anmärkningar.

Slutsats

På dessa grunder anser högsta domstolen att 31 b § och 68 § 2 mom. landskapslagen om ändring av jaktlagen för landskapet Åland ska förordnas att förfalla.

Högsta domstolen anser att den granskade landskapslagen till övriga delar faller inom landskapets behörighet och att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen till övriga delar träder i kraft.

Enligt 20 § självstyrelselagen ankommer det på landskapsregeringen att göra en bedömning av situationen, om en landskapslag till en viss del förordnas att förfalla.

Ordförande Lena Engstrand

Föredragande Mikaela Lind

Utlåtandet har underskrivits elektroniskt.

I ärendets handläggning har deltagit justitieråden Lena Engstrand, Mika Ilveskero, Tuija Turpeinen, Pasi Pölönen och Kaarlo Hakamies. Föredragande har varit Mikaela Lind.

